

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ІНСТИТУТ МИСТЕЦТВ
КАФЕДРА ХОРЕОГРАФІЇ

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор
з науково-методичної та навчальної
роботи

Олексій ЖИЛЬЦОВ
20 21 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ІСТОРІЯ МИСТЕЦТВ:
ІСТОРІЯ
ХОРЕОГРАФІЧНОГО
МИСТЕЦТВА**

для студентів 2 курсу

галузі знань 02 Культура і мистецтво

спеціальності 024 Хореографія

освітнього рівня першого (бакалаврського)

освітньо-професійної програми 024.00.01 Хореографія

Київ – 2021

Розробники:

Тетяна Медвідь, кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри хореографії;

Викладач: Людмила Андрошук, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри хореографії.

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри хореографії

Протокол від 30.08.2021 р. № 1

Завідувач кафедри

Людмила Андрошук

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми 024.00.01 Хореографія (за видами) першого (бакалаврського) рівня вищої освіти 30.08. 2018 р.

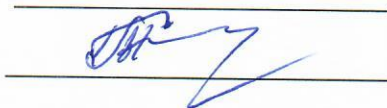
Гарант освітньої професійної програми

Тетяна Медвідь

Робочу програму перевірено

Заступник директора

Алла Таранник

Пролонговано:

На 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» 20__ р., протокол №__

На 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» 20__ р., протокол №__

На 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» 20__ р., протокол №__

На 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» 20__ р., протокол №__

1. Опис предмета навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни за формами навчання
	Денна
Вид дисципліни	обов'язкова
Мова викладання	Українська
Загальний обсяг кредитів/годин	2 / 60 год.
Курс	2
Семестр	3
Кількість змістових модулів з розподілом:	2
Обсяг кредитів	2
Обсяг годин, в тому числі:	60
Аудиторні	28
Модульний контроль	4
Семестровий контроль	10
Самостійна робота	18
Форма семестрового контролю	-

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Процес формування висококваліфікованих фахівців хореографічного мистецтва передбачає вивчення цілого ряду загальноосвітніх і професійних дисциплін, серед яких одне з провідних місць належить комплексній дисципліні «Історія мистецтв», одним зі змістових модулів якої є «Історія хореографічного мистецтва».

Центральне місце у комплексі підходів викладання курсу «Історія хореографічного мистецтва» є не тільки вивчення досягнень в області хореографії, а й суцільна концепція людини, духовний зміст її існування, який відображено засобами хореографії.

Курс «Історія хореографічного мистецтва» включає такі розділи «Історія Західноєвропейського хореографічного мистецтва від витоків до епохи Романтизму» (2 семестр), «Історія російського балетного мистецтва», «Історія

українського хореографічного мистецтва», «Розвиток хореографії на сучасному етапі» (3 семестр), і вивчає питання, пов'язані зі становленням та етапами розвитку хореографічного мистецтва.

Мета курсу – ознайомити студентів з історичними аспектами розвитку хореографічного мистецтва, сформувати в нього готовність та здатність до самостійного засвоєння історичного матеріалу та аналізу хореографічних творів.

Третій семестр передбачає вивчення таких розділів: «Історія російського балетного мистецтва», «Історія українського хореографічного мистецтва» та «Розвиток хореографії на сучасному етапі».

Завдання курсу:

- *теоретичні* – вивчення загальних закономірностей та особливостей розвитку хореографічного мистецтва України, Росії та сучасного мистецтва світу, його становлення та етапи розвитку;
- *практичні* – вивчення хореографічної діяльності українських, російських, європейських та американських видатних балетмейстерів.

У результаті вивчення дисципліни «Історія хореографічного мистецтва» студенти здобувають наступні компетентності:

Інтегральна компетентність:

- Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в хореографії, мистецькій освіті, виконавській діяльності, що передбачає застосування певних теорій та методів хореографічного мистецтва і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

- Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Фахові компетентності:

- Усвідомлення ролі культури і мистецтва в розвитку суспільних взаємовідносин
- Здатність аналізувати основні етапи, виявляти закономірності історичного розвитку мистецтв, стильові особливості, види і жанри, основні принципи координації історико-стильових періодів світової художньої культури.
- Здатність оперувати професійною термінологією в сфері фахової хореографічної діяльності (виконавської, викладацької, балетмейстерської та організаційної).

3. Результати навчання за дисципліною

- Розуміти моральні норми і принципи та вміти примножувати культурні, наукові цінності і досягнення суспільства в процесі діяльності.
- Розуміти роль культури і мистецтва в розвитку суспільних взаємовідносин.
- Знати і розуміти історію мистецтв на рівні, необхідному для застосування виразально-зображальних засобів відповідно до стилю, виду, жанру хореографічного проєкту.
- Володіти термінологією хореографічного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.

4. Структура навчальної дисципліни

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт			
		Аудиторна:			Самостійні
		Лекції	Практичні	Семінарське	
I Змістовий модуль. Історія російського балетного театру					
Тема 1. Формування російського балетного театру.	8	2	-	4	2
Тема 2. Російський балетний театр XIX-XX ст.	10	4	-	2	4
Модульний контроль				2	
II Змістовий модуль. Історія українського хореографічного мистецтва					

Тема 1. Становлення професійного українського балетного театру (кін. XVIII – поч. XX ст.) Український балетний театр XX – XXI століття.	6	2	-	2	2
Тема 2. Видатні балетмейстери України	8	2	-	2	4
III Змістовий модуль. Розвиток хореографії на сучасному етапі					
Тема 1. Творча діяльність балетмейстерів-модерністів.	6	2	-	2	2
Тема 2. Хореографічне мистецтво доби Постмодерну.	8	2	-	2	4
Модульний контроль	2				
Семестровий контроль	10				
Разом за 3 семестр	60	14	-	14	18

5. Програма навчальної дисципліни

I змістовий модуль. Історія російського балетного театру

Тема № 1: Формування російського балетного театру.

Лекційний модуль:

Тема: Російський балетний театр від витоків до кінця XVIII ст.

План:

1. Народні витокі російського балету
2. Початок балетної освіти в Росії.
3. Утвердження балетного жанру.

Семінарський модуль:

Тема: Балетний театр початку XIX ст..

План:

1. Вальберх – перший російський балетмейстер.
2. Творчість Шарля Луї Дідло.
3. Московський балет початку XIX ст..

Тема: Епоха Романтизму в російському балеті.

План:

1. Петербурзька сцена 1830-х років.
2. Тальоні в Росії.

3. Балети «Жизель» та «Сільфіда».
4. Московська сцена 1830-1840-х рр.

Модуль самостійної роботи:

1. Опрацювання літературних та інформаційних джерел.
2. Поглиблення тем лекційного модулю.

Тема № 2: Російський балетний театр XIX-XX ст.

Лекційний модуль:

Тема: Російський балетний театр другої половини XIX ст.

План:

1. Криза балетного романтизму.
2. Маріус Петіпа і балетний театр другої половини XIX ст.
3. Лев Іванов та сподвижники Петіпа.

Тема: Російський балет на початку XX ст.

План:

1. Академісти та реформатори балетного мистецтва.
2. Стан московського балету на поч. XX ст.
3. Петербурзький балет поч. XX ст.
4. «Російські сезони».

Семінарський модуль:

Тема: Видатні діячі російського балетного мистецтва XX ст.

План:

1. Ф.В. Лопухов – видатний танцівник, балетмейстер, педагог і теоретик танцю.
2. Творчість К.Я.Голейзовського.
3. Балетмейстер Р.Захаров.
4. Творчість Л.М.Лавровського.
5. Творчість Р. Нурієва.

Модуль самостійної роботи: зробити презентацію з тем:

- пошуки та відкриття Ю.Григоровича.

- реформаторська діяльність М.Фокіна.
- творчість М.Плісецької.
- мистецтво О.Лепешинської.
- видатна балерина Г.Уланова.
- творче життя А.Павлової.
- лірико-драматичний танцівник К.Сергеєв.
- народний артист В.Васильєв.
- творчість танцівниці Є.Максимової.

II Змістовий модуль. Історія українського хореографічного мистецтва

Тема № 1: Становлення професійного українського балетного театру (кін. XVIII – поч. XI ст.).

Лекційний модуль:

Тема: Початок формування та передумови народження професійного українського балетного театру (кін. XVIII – поч. XX ст.) Український балетний театр XX-XXI ст.

План:

1. Вплив кріпацьких театрів на розвиток українського балетного театру.
2. Творча діяльність М.Соболя та його танцювальної групи.
3. Творчість О.Соболя.
4. «Лілея» - український національний балет.
5. Український балетний театр в роки Великої Вітчизняної війни. Інтенсивні пошуки П.Вірського.
6. Постановки В.Вронського, М. Трегубова.
7. Оригінальні шукання молодих хореографів А.Шекери, Г.Майорова.

Семінарський модуль:

Тема: Передумови формування національного репертуару. Втілення українських літературних образів на балетних сценах України.

1. Концертна діяльність тріо «Орбелбол» та групи «Курінь».
2. Експериментальна робота перших українських балетмейстерів.

3. Нові теми, ідеї та образи на українській балетній сцені.
4. Балетна інтерпретація драми-феєрії Лесі Українки «Лісова Пісня».
5. Шевченківські образи на балетній сцені: «Лілея».
6. Балетні вистави на літературній основі: «Сойчине крило», «Сорочинський ярмарок», «Тіні забутих предків», «Досвітні вогні».

Модуль самостійної роботи:

1. Опрацювання літературних та інформаційних джерел.
2. Поглиблення тем лекційного модулю.

Тема № 2: Видатні балетмейстери України

Лекційний модуль:

Тема: Життя та творчість видатних балетмейстерів України

План:

1. Творче кредо Василя Верховинця.
2. Життєвий шлях та творча діяльність В. Авраменка.
3. Творчий шлях П. Вірського та М. Болотова.
4. Лицар гуцульського танцю Я. Чуперчук.
5. Творче кредо А. Кривохижі.
6. Творчий шлях М. Вантуха.
7. Життєвий шлях та творча діяльність К. Василенко.
8. Філософія танцю Б. Колногузенка.

Семінарський модуль:

Тема: Провідні танцювальні колективи України

План

1. Провідні танцювальні колективи України.
2. Репертуар відомих танцювальних колективів України.

Модуль самостійної роботи: зробити презентацію «Видатні балетмейстери України».

III Змістовий модуль.

Розвиток хореографії на сучасному етапі

Тема № 1: Творча діяльність балетмейстерів-модерністів.

Лекційний модуль:

Тема: Витоки модерної хореографії.

План:

1. Теорія Ф. Дельсарта. Система Е.Жака-Далькроза.
2. Німеччина – центр становлення експресивного танцю.
3. Стилiстичні особливості лексики американського модерну.

Семінарський модуль:

Тема: Неокласичний танець та модерн-танець в творчості балетмейстерів XX – XXI століття.

План:

1. Паралелі та розбіжності танцю Ролана Петі та Моріса Бежара.
2. Джордж Баланчин – засновник неокласичної хореографії.
3. Творчість європейських балетмейстерів-модерністів.
4. Творчість американських балетмейстерів-модерністів.

Модуль самостійної роботи:

5. Опрацювання літературних та інформаційних джерел.
6. Поглиблення тем лекційного модулю.

Тема № 2 : Хореографічне мистецтво доби Постмодерну

Лекційний модуль:

Тема: Розвиток хореографії постмодерну

План:

1. Постмодернізм в мистецтві.
2. Функції танцю епохи постмодерн.
3. Зв'язок хореографії постмодерна з іншими видами мистецтва.
4. Контемперарі Буто – танець «темряви».

Семінарський модуль:

Тема: Творчі експерименти хореографів-постмодерністів

План:

1. Французькі хореографи Магі Марен, Даніель Лар'єо, Анджолі Прельжокаж.
2. Життя і творчість Дж. Ноймайєра.
3. Філософія неопозитивізму в творчості Мерса Каннінгема.
4. Матс Ек, Іржи Кілліан – послідовники М. Каннінгема.
5. Німецька танцівниця і хореограф Піна Бауш, життя і творчість.

Модуль самостійної роботи:

зробити конспект з тем:

- спорідненість та відмінність хореографії модерн та постмодерн.
- джаз-танець як один з популярних напрямів в системі сучасної хореографії.
- нові форми хореографії та взаємовідносини танцівників з глядачем (прийом хеппінінга).
- сучасні напрямки танцю в творчості вітчизняних балетмейстерів.
- роль сучасних авторських колективів в пропаганді і розвитку хореографічного мистецтва країн СНД.
- зробити відеопроєкт «Видатні представники сучасного хореографічного мистецтва».

Критерії оцінювання до семінарських занять

10 балів - Студент сформулював чітку та розгорнуту відповідь на задане питання, у повному обсязі володіє матеріалом даної теми. Логічно, з дотриманням відповідної структури створив реферат/презентацію/конспект. Впевнено аналізує та систематизує набуті знання, наводить приклади.

9-8 балів- Студент володіє матеріалом у повному обсязі, надає чітку та розгорнуту відповідь на питання. Створює реферат/презентацію/конспект логічно, проте допускає технічні помилки при виконанні завдання. Аналізує та систематизує набуті знання.

7-6 балів - Студент володіє матеріалом даної теми, проте не в повному обсязі. Відповідь на питання формулює не чітко. При створенні реферату/презентації/конспекту порушена структура відповіді. Невпевнено аналізує набуті знання.

5-4 балів - Студент поверхнево володіє теоретичним матеріалом. Відповідь стисла та нелогічна. Реферат/презентація/конспект не мають чіткої структури. У тексті

допущено багато технічних помилок. Студент не може проаналізувати та систематизувати набуті знання.

2-3 бали - Студент вибірково знається на заданій темі. Підготував стислу та поверхневу відповідь. Не зміг створити презентацію/реферат конспект згідно вимогам. Не може дати відповідь на запитання викладача.

1 бал- Студент не знає теоретичного матеріалу.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

№	Вид діяльності	Максимальна кількість балів	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	
			Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
1.	Відвідування лекційних занять	1	3	3	2	2	2	2
2.	Відвідування семінарських занять	1	3	3	2	2	2	2
3.	Робота на семінарських заняттях	10	3	30	2	20	2	20
4.	Виконання самостійної роботи	5	2	10	2	10	2	10
5.	Виконання модульної роботи	25	1	25	-	-	1	25
				71		34		59
	Максимальна кількість балів за 3 семестр: $71 + 34 + 59 = 164$							

6.2 Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали
Змістовий модуль I. Історія російського балетного театру		
Тема 1. Формування російського балетного театру.	1. Опрацювання літературних та інформаційних джерел. 2. Поглиблення тем лекційного модулю. 3. Ессе «Танець помираючого Лебедя у виконанні видатних балерин»	5
Тема 2. Російський балетний театр ХІХ-ХХ ст.	зробити презентацію з тем: - пошуки та відкриття Ю.Григоровича - реформаторська діяльність М.Фокіна. - творчість М.Плісецької - мистецтво О.Лепешинської. - видатна балерина Г.Уланова. - творче життя А.Павлової. - лірико-драматичний танцівник К.Сергєєв. - народний артист В.Васильєв. - творчість танцівниці Є.Максимової.	5
Змістовий модуль II. Історія українського хореографічного мистецтва		
Тема 1. Становлення професійного українського балетного театру (кін. ХVІІІ – поч.. ХХ ст.) Український балетний театр ХХ – ХХІ століття.	1. Опрацювання літературних та інформаційних джерел. 2. Поглиблення тем лекційного модулю.	5
Тема 2. Видатні балетмейстери України	Зробити презентацію «Видатні балетмейстери України»	5
Змістовий модуль III. Розвиток хореографії на сучасному етапі		
Тема 1. Творча діяльність балетмейстерів-модерністів.	1. Опрацювання літературних та інформаційних джерел. 3. Поглиблення тем лекційного модулю.	5
Тема 2. Хореографічне мистецтво доби Постмодерну.	зробити конспект з тем: - спорідненість та відмінність хореографії модерн та постмодерн. - джаз-танець як один з популярних напрямів в системі сучасної хореографії.	5

	<p>- нові форми хореографії та взаємовідносини танцівників з глядачем (прийом хеппінінга).</p> <p>- сучасні напрямки танцю в творчості вітчизняних балетмейстерів.</p> <p>- роль сучасних авторських колективів в пропаганді і розвитку хореографічного мистецтва країн СНД.</p> <p>зробити відеопроєкт «Видатні представники сучасного хореографічного мистецтва».</p>	
<i>Разом: 18 год.</i>	<i>Разом: 30 балів.</i>	

Критерії оцінювання самостійної роботи студента

5 балів – студент повністю виконав завдання самостійної роботи. Виконане завдання відповідає вимогам та має чітку та цілісну структуру.

4 бали – завдання, що винесене на самостійне опрацювання виконане повністю, проте має незначні помилки, які не впливають на загальний результат. Визначає помилки, та чітко формує причині наслідки.

3 бали – завдання самостійної роботи виконане на середньому рівні. Відслідковуються помилки, які впливають на загальне сприйняття виконаного завдання.

2 бали – студент знає завдання самостійної роботи, проте не демонструє його практичну чи не знає його теоретичну частину.

1 бал – студент не виконав завдання самостійної роботи.

6.3 Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.

Модульна контрольна робота №1

Форма: письмово. Максимальна кількість балів 25.

Орієнтовний перелік запитань:

1. Пошуки та відкриття Ю. Григоровича.
2. Оригінальність творчості балетмейстера О.Горського.
3. Народження симфонічного балету.
4. Єдність музики, живопису та балету на початку ХХ-го ст. Звернення до не балетної музики.
5. Російський балет перед Великою Жовтневою соціалістичною революцією.
6. Розвиток реалістичних тенденцій в російському балеті.

7. Криза балетного романтизму.
8. Виникнення романтичного балету в Росії.
9. «Російські сезони» С.П. Дягілева в Парижі.
10. Яскрава артистична індивідуальність Майї Плисецької, Галини Уланової та Катерини Максимової.
11. Російський балет в період Вітчизняної війни 1812 року.
12. Реформаторська діяльність балетмейстера М.Фокіна.
13. Розвиток сюжетного балету в Росії другої половини XVIII ст..
14. Народні витоки російського балету. Мистецтво скоморохів та народний театр.
15. Початок формування балетного театру в Росії.
16. Початок балетної освіти в Петербурзі та Москві.
17. Маріус Петіпа та балетний театр другої половини XIX ст..
18. Виникнення придворного театру початку XVIII ст.. в Росії.
19. Історична тема в радянському російському балеті.
20. І.Вальберх – перший російський балетмейстер.
21. Московський та Петербурзький балет кінця XVIII ст..
22. Внесок А.Я.Ваганової в розвиток російського балетного мистецтва.
23. Московський балет початку XIX ст.. Відкриття Великого театру.
24. Радянський артист, педагог та балетмейстер А.М. Мессерер.

Модульна контрольна робота №2

Форма: письмово. Максимальна кількість балів 25.

Орієнтовний перелік запитань:

1. Народження першого національного балету за творами Т.Г.Шевченка «Лілея»
2. Перші героїчні балети українських композиторів.
3. Творчий шлях на українській сцені балетмейстерів В.Вронського та Г.Березової.
4. Державний академічний театр опери і балету ім..Т.Г.Шевченка. (Національна опера України).

5. Передісторія виникнення українського балетного театру. Значення кріпацьких театрів в розвитку професійного балетного театру.
6. Творчий шлях Павла Вірського.
7. Втілення українських літературних образів на балетних сценах України.
8. Становлення національної школи класичного танцю. Нові теми, ідеї та образи на українській балетній сцені.
9. Перші кроки професійних балетних колективів України.
10. Балет «Лісова Пісня» - новий етап на шляху утвердження реалізму на українській сцені.
11. Український балетний театр в 20-50 рр. ХХ ст..
12. Творчі шукання А.Шекери та Г.Майорова на українській балетній сцені.
13. Донецький академічний театр опери та балету.
14. Концертна діяльність тріо «Орбелбол» та групи Курінь. Початок творчої діяльності Л.Чернишової.
15. Творчий шлях Василя Верховинця.
16. Творча діяльність М.Трегубова на українській балетній сцені.
17. Творча діяльність українського балетмейстера С.Сергєєва.
18. Український балетний театр в 60-80 роки ХХ ст.

Критерії оцінювання МК №1, 2

25 балів – Студент володіє теоретичним матеріалом в повному обсязі, вміє аналізувати та систематизувати набуті знання в конкретно поставлених завданнях, навести приклади.

20 балів – Студент володіє теоретичним матеріалом, але не в повному обсязі, вміє аналізувати та систематизувати набуті знання в конкретно поставлених завданнях, навести приклади.

10 балів – Студент розуміє і сприймає навчальний матеріал, може дати повну і логічну відповідь, але йому бракує власних висновків.

0 – Студент не відповів на запитання.

6.4 Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінка
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками.
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок.
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок.
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків достатній для подальшого навчання або професійної діяльності.
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь).
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання.
F	1-34 балів	Незадовільно з обов’язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни.

Види поточного контролю	Модульна контрольна робота №1 <i>(25 балів)</i>	Модульна контрольна робота №2 <i>(25 балів)</i>
-------------------------------	--	--

7.Рекомендовані джерела.

Основна література:

1. Бахрушин Ю.А. История русского балета. - Москва, 1977.
2. Ванслов В.В. Статьи о балете. - Л., 1980.
3. Габович М.М. Душой исполненный полет: Об искусстве балета - Москва, 1966.
4. Красовская В.М. Западноевропейский балетный театр. Очерки истории. - Л., 1979.
5. Пасютинская В.М. Волшебный мир танца. - Москва: Просвещение, 1985.
6. Худеков С.Н. История танцев. - Москва, 1984.
7. Зльяш Н. Образы танца. - М., 1970.
8. Чепалов, О.І. Хореографічний театр Західної Європи ХХст. [Текст]: монографія / О.І.Чепалов; Харк.держ.акад.культури. – Х.:ХДАК, 2007. – 344с.
9. Суриц Е. Хореографическое искусство 1920-х годов. – М., 1979.
10. Энциклопедии: «Балет» М., 1981. «Русский балет». – М. 1997.
11. Станішевський Ю. Балетний театр України : 225 років історії / Ю.Станішевський.- К.: Музична Україна, 2003. – 440 с.: іл.
12. Станішевський Ю.О. Танцювальне мистецтво України в іменах і датах / Ю.О. Станішевський // Хореографічне мистецтво України у персоналіях: хореографи, артисти балету, композитори, диригенти, лібретисти, критики, художники: бібліографічний довідник. – К.: [б.и.], 1999. – 223 с.

Додаткова література:

1. Айседора: Гастроли в России. Сб. статей. – М., 1992.
2. Бежар М. Мгновение в жизни другого. Кн. 1, 2. – М., 1998.
3. Вальберх И. Из архива балетмейстера – М-Л., 1948.
4. Волынский А. Книга ликований. – М., 1992.
5. Гаевский В. Дивертисмент. – М., 1981.
6. Глушковский А. Воспоминания балетмейстера – Л-М.,1940.
7. Григорьев С. Балет Дягилева. – М., 1993.